

6.º Ergo si spatium sumatur *formaliter*, hoc est, quoad id solum quod superaddit extensioni corporum, nihil reale est: quandoquidem, ut nunc adnotavi, extensioni solum addit abstractionem, et relationem quandam rationis. Ergo realitas objectiva spatii est ipsa realitas objectiva extensionis, quæ in corporibus universi invenitur.

CAPUT QUARTUM.

De legibus naturæ ipsarumque derogatione.

ARTICULUS PRIMUS.

De notione et existentia legum naturæ.

Magni ponderis esse hujus capitis argumentum vel ex eo satis constat, quod controversiam de miraculi possibilitate et natura attingat. Porro, ut dilucide in ea procedatur, prænoscere oportet quid naturæ nomine, quid legis, ordinis, ac cursus naturæ, intelligendum sit. Unde,

a) *Naturæ* nomine hic intelligitur: *complexus, vel universitas omnium substantiarum creaturarum, quatenus vim obtinent ad determinatos effectus producendos*. Quæ definitio congruit *naturæ universæ*, quæ subaudienda est dum de miraculis

ideas de extensiones particulares, en las que no hemos prescindido de sus límites.

4.º Que la idea del espacio infinito es la idea de la extension en toda su generalidad, y por tanto prescindiendo del límite.

5.º Que la imaginacion de un espacio indefinido nace necesariamente del esfuerzo de la imaginacion que destruye los límites, siguiendo la marcha generalizadora del entendimiento.

6.º Que donde no hay cuerpo, no hay espacio.

7.º Que lo que se llama distancia no es otra cosa que la interposicion de un cuerpo.

8.º Que en desapareciendo todo cuerpo intermedio, no hay distancia; hay pues intermediacion, hay contacto por necesidad absoluta.

9.º Que si existiesen dos cuerpos solos en el universo, es metafísicamente imposible que disten entre sí.

10.º Que el vacío grande, ó pequeño, coacervado, ó diseminado, es absolutamente imposible. » *Filos. Fund. L. 3.º, cap. 12.*

sermo habetur, nisi aliud exprimatur. Unde dum agitur de natura ac derogatione legum ipsius per miracula, ut minus exacta est habenda definitio illa qua natura dicitur: *universitas causarum corporearum ac sensibilibus*, quam, inter alios, proponit et amplectitur P. Cuevas.

b) *Lex naturæ*, nihil est aliud quam *constans determinatio causarum creaturarum ad similes effectus producendos in similibus rerum adjunctis*: sic, dicimus aquam constanter determinari ex naturæ lege ad æquilibrium vindicandum, si nihil obstat.

c) *Ordo naturæ* exprimit ac significat præfatas causas creatas, quatenus effectus qui ex eis enascuntur, ad determinatum finem collimant; qui particulares fines, quatenus invicem connectuntur, *ordinem universalem* mundi constituent. Tandem,

d) *Cursus naturæ*, est *consecutio invariabilis phænomenorum ex causis creatis, quatenus subjiciuntur certis legibus*. Sic, ut allato exemplo insistamus, aqua, quia operatur ex determinatis legibus, æquilibrium adsequitur ex propriæ naturæ cursu, hoc est, juxta modum agendi invariabilem. Quibus prænotatis sit

THESIS.

Existunt leges naturæ, ad quarum normam substantiæ creatæ constanter agunt.

Prob. 1.º Idem est adstruere existentiam legum naturæ, ac adstruere existentiam rerum quæ in eisdem vel similibus rerum adjunctis et conditionibus, eosdem vel similes effectus ac phænomena constanter producant; atqui existentia rerum hujus generis experientia ipsa aperte constat: ergo. Min. patet: siquidem ex perspicua experientia eaque universali quoad loca, tempora, et personas, scimus ac videmus constantes dierum et noctium vicissitudines, astrorum revolutiones uniformi ratione peractas, lapidem sibi relictum deorsum cadere, generationes plantarum et animalium fixa ratione ac ad normam constantem perfici, aquam, si igni admoveatur, incallescere, fervere ac in vapores attenuari, aerem redigi in brevius volumen pro ratione vis comprimentis, cum sexcentis aliis, in quibus videmus quotidie, positis determinatis conditionibus, determinata phænomena neces-

sario ac constanter exoriri. Ergo vel rejicienda penitus experientia ipsa sensibilis et universalis, vel fatendum, res naturæ agere et moveri ad normam stabilis ac fixæ legis.

Prob. 2.º Si nullæ existerent naturæ leges, ad quarum normam creatæ substantiæ phænomena producerent, nec extare posset in homine providentia, quæ prævisioni et præscientiæ futurorum innititur: similiter existere non possent ullæ scientiæ, nec artes; quandoquidem scientiæ et artes, præsertim physicæ et naturales nec existere nec concipi quidem possunt, nisi quatenus continent axiomata quædam ex experientia deducta, quæ proinde præsupponunt ac expriment totidem leges stabiles et fixas naturæ.

ARTICULUS SECUNDUS.

De derogatione legum naturæ, seu possibilitate miraculi.

Prænotanda:

1.º Quoniam ex demonstratis, substantiæ creatæ agunt juxta leges determinatas et stabiles, ex quibus exurgunt ordo et cursus naturæ, effectus *naturales* illi appellantur, qui oriuntur ex præfatis substantiis, quatenus legibus et ordini consueto naturæ subjiciuntur. Contra vero, phænomena illa quorum existentiâ suspensionem legum et ordinis naturæ creatæ involvunt, effectus *supernaturales* dicuntur, quia præter leges et ordinem consuetum naturæ existentiâ adipiscuntur.

2.º «Hæc autem, inquit D. Thomas (1), quæ præter ordinem communiter in rebus statutum quandoque divinitus fiunt, miracula dici solent. Admiramur enim aliquid, cum effectum videntes, causam ignoramus. Et quia causa una et eadem, a quibusdam interdum est cognita, et a quibusdam incognita, inde contingit quod videntium simul aliquem effectum, aliqui mirantur, et aliqui non mirantur: astrologus enim non miratur videns eclipsim, quia cognoscit causam; ignarus autem hujus scientiæ necesse habet admirari, cau-

(1) Sum. cont. Genl. l. 3.º cap. 101.

sam ignorans... Illud ergo simpliciter mirum est, quod habet causam simpliciter occultam; et hoc sonat nomen *miraculi*, ut scilicet, sit de se admiratione plenum, non quoad hunc vel quoad illum tantum. Causa autem simpliciter occulta est Deus; probatum est enim supra, quod ejus essentiam nullus homo in statu hujus vitæ intellectu capere potest. Illa igitur simpliciter miracula dicenda sunt, quæ divinitus fiunt præter ordinem communiter servatum in rebus.

3.º Ex his D. Thomæ verbis, quæ continent summariam theoriam philosophiæ christianæ circa miracula, colligitur: 1.º *miraculum*, quoad nominis originem, convenire cum *effectu mirabili*, quatenus miraculum nomen suscepit ab admiratione, quasi res admiratione digna: 2.º miraculum differre tamen ab effectu mirabili quoad rem ipsam significatam; potest namque aliquis effectus esse *mirabilis* seu admirationem producens, saltem quoad plures homines, ut patet in exemplo allato de eclipsi, et tamen non verum miraculum, quia procedit ex viribus, et juxta ordinem naturæ.

4.º Nec sufficit ad rationem miraculi quod causa sit occulta vel utcumque ignota, sed requiritur quod si occulta vel ignota homini ex ipsa sua natura sive *simpliciter*, ut habet D. Thomas, ut est Deus, cujus nec essentia ipsa, neque agendi virtus, utpote infinita, ab homine ullo comprehendi possunt, quamvis certo scire ac demonstrare possit ejusmodi virtutem esse infinitam, ac proinde posse producere effectus superantes vim totius naturæ creatæ et infinitæ. Hinc, quamvis phænomena quædam electricitatis, ac præsertim magnetismi animalis, et mira sint in seipsis, et eorum causa ignota dici queat quoad intimam ipsius essentiam aut determinatam agendi rationem, miracula tamen non sunt: 1.º quia ejusmodi phænomena simili ratione constanter eveniunt in determinatis et similibus rerum adjunctis, quod osdit ea subjici legibus stabilibus, ac determinatis conditionibus naturalibus: 2.º quia ipsorum causa, quamvis ignota quoad intimam essentiam et *a priori*, cognita tamen est quoad ejus finitudinem; certo namque agnoscimus præfatam causam necessario finitam existere, eo ipso quod nonnisi sub determinatis conditionibus agat, et præsertim quia effectus ejus sub determinato ordine, ac certis limitibus circumscribuntur: nec enim unquam electricum aut magnetismus, po-

terit cursum solis sistere, aut hominem post quatuor dies mortuum, resuscitare.

5.º Ast ad rationem miraculi, proprie ac strictiori sensu accepti, requiritur præterea, quod effectus producat in solita ratione, sive independenter a determinatis conditionibus ac rerum adjunctis. Itaque, si effectus aliquis constanti ratione a Deo producat, positus determinatis rerum naturalium conditionibus juxta leges providentiæ generalis circa universum, effectus ille non erit proprie miraculum. Cujus rei exemplum habetur in anima rationali, quæ, quia a Deo constanti et veluti uniformi ratione producat, posita congrua corporis organizatione, ejus creatio seu productio ex nihilo, miraculum proprie non dicitur, quamvis aliunde revera sit, et effectus mirabilis, et effectus habens causam simpliciter occultam, nempe, Deum, a quo solum producat, et effectus superans vim totius naturæ create.

6.º Atque ex his jam colligere licet congruam definitionem miraculi, ita ut illud ad mentem D. Thomæ dicatur: *Effectus mirabilis virtute divina productus præter ordinem naturæ communiter servatum in rebus*. Siquidem, hæc definitio continet omnia quæ, juxta nunc exposita, ad miraculi rationem requiruntur: nempe, 1.º ut sit effectus mirabilis in seipso: 2.º ut sit effectus insolitus: 3.º ut virtute divina fiat: 4.º ut excedat vel superet vires totius naturæ. Attamen quoad postremum hocce,

7.º Sedulo animadvertendum, non omnia miracula vires totius naturæ superare quoad effectum ipsum in se ipso, sive cum præcisione a circumstantiis, spectatum. Quandoque enim effectus dicitur *miraculosus*, non quod in natura non suppetant vires pro illo effectu absolute producendo, sed quia non suppetunt ad ipsum producendum tali modo, vel sub his adjunctis ac conditionibus, in quibus producat. Atque exinde profluit partitio eaque aptissima, qua D. Thomas tria miraculorum genera assignat. Nam, ut ipse merito habet, (1)

8.º «Summum gradum in ter miracula tenent ea in qui-

(1) *Sum. cont. Gent. lib. 3.º, cap. 101.*

bus aliquid fit a Deo, quod natura nunquam facere potest, sicut quod duo corpora sint simul.. Et inter hæc adhuc ordo attenditur; nam quanto magis sunt remota a facultate naturæ, tanto miraculum majus est, sicut majus est miraculum quod sol retrocedat, quam quod mare dividatur.

Secundum autem gradum in miraculis tenent illa, in quibus Deus aliquid facit quod natura facere potest, sed non per illum ordinem: (hoc est, non in tali subjecto, aut præsupposita tali conditione) opus enim naturæ est, quod aliquid animal vivat, videat, et ambulet; sed quod post mortem vivat, post cæcitatem (a nativitate) videat, post debilitatem claudus ambulet, hoc natura facere non potest, sed Deus interdum miraculose operatur. Inter hæc etiam miracula gradus attenditur, secundum quod id quod fit, magis est a facultate naturæ remotum.

Tertium autem gradus miraculorum est, cum Deus facit quod consuetum est fieri operatione naturæ, tamen absque naturæ principiis; (intellige, absque applicatione virium naturæ, quæ pro illo effectu applicari consueverunt) sicut cum aliquid a febre curabili per naturam virtute divina (subito et absque medicina) curatur. Ex quibus D. Thomæ verbis colligitur opera dici posse *miraculosa*, vel quia aperte superant vires totius naturæ, ut penetratio corporum, quod motus solis, vel terræ sistatur: vel quia superant vires naturæ, non absolute, sed ratione subjecti aut adjunctorum, in quibus fiunt, ut dum cæcus a nativitate propter defectum vel carentiam oculi, aut nervi optici, visum recipit, aut dum homo ad vitam revocatur postquam ejus corpus jam putrescebat: vel tandem quia vires naturæ superant solum quoad modum quo perficiuntur, ut dum homo ex gravi ac diuturno morbo curatur subito, ex solo verbo vel imperio hominis. Opera prioris generis, dici queunt miracula, *quoad substantiam*: secundi generis, miracula *quoad subjectum*: tertii tandem generis, miracula *quoad modum*.

9.º Cæterum, quamvis iater præfata miracula, *summum gradum*, ut ait D. Thomas, obtineant miracula quoad substantiam, id tamen nihil obstat quominus miraculis secundi aut tertii generis, ratio ac definitio miraculi vere conveniat. Attamen quoad nos, seu potius quoad ipsorum existentiam dignoscendam ac determinandam, miracula quoad substan-

tiam, reliqua antecellunt, quatenus facilius ea quam cætera dijudicare possumus: siquidem, facilius ac tutius agnoscimus miraculum adesse, si videamus motum solis deficere, aut duo corpora extensa eundem locum occupare, quam si videamus, vel cæcum a nativitate, vel febri gravi laborantem, subito sanitatem recuperare.

10. Hinc accurate secernenda est possibilitas miraculi hujusque existentia in communi spectata, seu datis certis conditionibus et adjunctis, ab existentia ejusdem in particulari seu hic et nunc spectata, ad quam asserendam ac tuto determinandam, requiritur ut rei adjuncta et conditiones accurate perpendantur: sic, quamvis videam, v. gr. hominem a nativitate cæcum visum recipere, non statim miraculum pronuntiabo, sed magna diligentia perquirere prius oportet causam et naturam illius cæcitatæ, num, scilicet, ex carentia totali, vel partiali ipsius organi, vel tantum ex defectu aliquo accidentali, qui per artem, aut vires naturæ restitui possit: deinde, quodnam medium adhibitum fuerit, num medium effectui minime respondens ex ipsa rei natura, ut verba sola; num e contra, medicamina, vel vires naturæ potentissimæ, quamvis mihi parum cognitæ, ut electricum, vel magnetismus; num instantanea, vel successiva; num completa, vel incompleta; num in confirmationem erroris, vel veritatis, approbationem peccati, vel virtutis, etc. patrata sint opera illa, sicque de reliquis quibus prudens ac tuta factorum singularium crisis constituitur. Itaque, quamvis miraculi ratio indubia ac facile manifesta sit in quibusdam factis, ut dum ad vocem Christi Lazarus e sepulchro exivit, in aliis tamen, in quibus ea ratio minus aperte apparet, sedulo cavendum a præcipiti iudicio, eo vel maxime quod Deus Deique vera Religio, non falsis, nec dubiis miraculis indigeat, cum vera et indubia plurima habeat. Sed hæc ad criticos et theologos, ad quos spectant existentia, et notæ seu characteres miraculi; nos enim essentiam et possibilitatem miraculi solum vestigamus. Quorum primo jam peracto, sit nunc,

Miracula sunt possible.

Prob. 1.º Ad rationem miraculi sufficit quod Deus producat opus insolitum præter ordinem et legem naturæ, seu derogando et suspendendo leges, quibus natura in agendo subjicitur: ergo miraculum est possibile, si leges naturæ derogationem pati possint virtute divina. Atqui revera Deus legibus naturæ potest derogare: ergo. Min. subs. prob. 1.º quia leges mundanæ, ex quibus mundi hujus ordo exurgit, nequeunt esse magis necessariae quoad existentiam actualem, quam ipsæ res ex quibus derivantur, et quæ ad ipsarum normam operantur; atqui res vel naturæ, ex quibus mundus coalescit, non sunt necessariae sed contingentes respectu Dei, quoad existentiam actualem; posset enim Deus easdem in nihilum redigere sicut potuit ab initio non creare: ergo a fortiori contingentia subjiciuntur leges naturæ respectu Dei: 2.º quia etiam in hypothesi existentia hujus mundi, Deus, utpote supremus ejusdem Dominus ac creator, potuisset alterum ordinem, colligationem, ac relationem rerum instituere, ut plures planetas, aut velociorem motum, aut in aliam directionem imprimere, majores distantias, vel minores constituere, etc.: ergo leges actuales naturæ subsunt contingentia absolute respectu Dei.

Prob. 2.º Tanquam verum miraculum profecto et ad minus haberi debet opus insolitum, quod superat vires totius naturæ creatæ, sive opera ea quæ miracula quoad substantiam dicuntur; atqui Deus ejusmodi opera potest perficere: ergo. Et revera quidem, Dei potentia, utpote infinita, hujus mundi naturas et leges prætergreditur ac superat; unde sicut potest alias naturas, et alium mundum producere, ita potest aliquem effectum, qui hujus mundi vires prætergrediatur et excedat producere. Neque enim divina potentia exhauritur per productionem effectum, qui in hocce universo cernuntur. Ergo Deus miracula patrare potest, non solum quatenus ut supremus mundi et naturæ auctor, naturæ leges suspendere et derogare potest, ut dum aquas lacus sub plantis Petri solidavit, aut dum suspendit efficaciam comburendi in igne

fornacis Babylonis quoad tres pueros, sed etiam quatenus extra numerum causarum naturalium existit, omnemque naturam transcendit (1).

(4) Atque ex his, quæ tam in probationibus, quam in prænotatis thesibus allata sunt, facile quisque potest colligere, vel falsas, vel minus exactas esse miraculi quasdam definitiones, quæ in philosophicis ac theologicis libris non raro reperiuntur, quasque sigillatim expendere nec vacat, nec operis ratio permittit. Sic, e. c. Spinoza miraculum definit: «Opus, cujus causam naturalem exemplo alterius rei solita explicare non possumus, vel saltem ille non potest qui miraculum scribit, aut narrat;» in qua sane definitione, confunditur et identificatur miraculum cum eventu miro vel extraordinario, cujus causa nobis sit incognita. Ad hujus definitionis normam, miracula dicenda essent, non solum creatio animæ rationalis, sed quæcumque phænomena naturæ, quorum causam et productionem explicare non possumus, ut phænomena quædam electrici, aurora borealis, monstra quæ quandoque enascuntur, etc. Alii, ut Bonnet, ajunt, «miracula comprehendere intra spheram legum naturæ, esseque modificationes earumdem legum;» quæ sane definitio miraculi propriam rationem, ac præsertim miracula quoad substantiam, e medio tollit. Alii, ut Dock, cui concinunt fere Crew et Clarke, nihil aliud intelligunt nomine miraculi, nisi *opus naturale* quidem, sed *insolitum* vel *extraordinarium*, vel operationem sensibilem, «quæ cum spectatoris superet captum, ipsiusque opinione cursui naturæ constituto contraria sit, ab eo pro divina habetur.» Ubi vides miraculum, vel confundi cum effectu mirabili vel extraordinario, quamvis non superet naturæ vires, nec ex divina virtute procedat, vel ad captum et opinionem hominis reduci. Rejicienda demum sententia Houtteville, qui existimat miraculum vires naturæ revera non superare, nec præter leges et vim naturæ perfici, quamvis insolito, seu præter cursum naturæ ordinarium fiat; adeo ut, juxta ejus theoriam, dum sol e. c. stetit ad jussu Josue, miraculum ibi adfuit, quia res insolita et extra ordinem consuetum contigit, ast opus non fuit ut lex aliqua naturæ suspenderetur aut derogaretur ex virtute divina; quinimo, phænomenum illud consecutum fuit ex ipsis naturæ legibus, ita ut sol illa die stetisset, etiam absque jussu Josue. Quæ quidem theoria rationem miraculi prorsus evertit: 1.º quia miraculis quibusdam applicari ulla ratione nequit; quis enim dixerit Lazarum jam quatruiduanum, ex naturæ lege aliqua et vi resurgere posse, aut revera resurrecturum, etiamsi Christus eum ad vitam non vocasset? 2.º quia in ea gratis et ad arbitrium finguntur leges naturæ, ex quibus miracula originem ducant: 3.º quia miraculum cum effectu miro, sive extraordinario confundit, quodque pejus est, falsitatem arguit in viris sanctis, qui, dum miracula edebant, non ex naturæ legibus et efficacia, sed ope et virtute divina se operari significabant et profitebantur.

Corollarium.

Ex dictis colliges, quod in re hac ille prudenter se geret, qui imitetur praxim Ecclesiæ, quæ de miraculis non pronuntiat nisi post diligentissimam crism; quamvis enim certo sciamus in communi quid sit miraculum, quidve ad ejus existentiam requiratur, ast sæpenumero ignoramus, nec facile dignosci potest, num in hoc casu particulari adsit miraculum neene; vel utram phænomenum hocce sibi vendicet conditiones omnes ad verum miraculum requisitas.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obje. 1.º Miraculum, ex dictis, est effectus supra leges et vires totius naturæ creatæ; atqui nunquam certo constare potest effectum aliquem esse supra vires et leges totius naturæ: ergo Prob. min. Supra vires et leges naturæ sensibilis, quæ a nobis cognoscitur, existunt spirituales substantiæ sive angeli, quorum agendi vim ignoramus: ergo nunquam certo constare nobis potest de existentia miraculi; fortasse enim illud, quod miraculum nos pronunciamus, erit effectus virtutis angelicæ.

Resp. Pro solutione hujus argumenti, quod, mea sententia, præcipuum est in hac quæstione, præ oculis habere oportet quæ sequuntur: 1.º miracula secundi et tertii generis, vel quæ talia dicuntur solum quoad subjectum, vel quoad modum, miracula *simpliciter* seu in toto rigore non sunt, nisi aut excedant vires totius naturæ ex datis adjunctis, aut si non excedant, saltem illo in causa perficiantur directe per virtutem divinam, et non utendo aliquo agente, quod ex sua natura vim habeat pro effectu illo.

2.º Quando effectus aliquis secundum se spectatus produci potest ab aliquo agente creato, si producatur ab hoc agente ex speciali, vel jussione, vel permissione Dei, non erit miraculum simpliciter ac proprie tale, eo ipso quod continetur intra spheram activitatis causæ naturalis; poterit tamen dici miraculum imperfecte seu *secundum quid*, quatenus est effectus insolitus, qui non producitur hic et nunc nisi ratione jussionis, aut permissionis specialis ex parte Dei. Sic, in hypothesi quod angeli febrem subito curare queant, si febre laborans sanitati restituatur directe per virtutem di-

vinam, non adhibendo operationem ullam, nec medicinam effectui proportionatam, tunc effectus ille erit miraculum verum ac simpliciter, quia modus quo fit, v. e. sola voce, vel imperio, superat vires totius naturæ: si vero sanitati subito restituatur quia angelus ex Dei jussione et voluntate, sua virtute ægroti corpus immutavit congrua ratione pro febris depellenda, tunc ejusmodi sanitas non erit simpliciter miraculosa, utpote contenta, ex hypothesi facta, intra spheram activitatis agentis creati; erit tamen miraculosa secundum quid, quatenus et insolito modo, et non nisi ex speciali Dei jussione producta fuit.

3.º Quamvis in quibusdam casibus non facile dijudicare possimus, utrum res de qua agitur vires totius naturæ superet, at in aliis facile quisque agnoscit, vel rem illam vires naturæ prorsus excedere, ut penetratio corporum, revocatio cadaveris putrefacti ad vitam, etc., vel saltem, quidquid sit de vi absoluta naturæ respectu ejus, hic et nunc oriri ex virtute divina, habita ratione modi ac mediorum, quæ ad effectum producendum adhibentur, ut dum cæcitas a nativitate solo luto, aut surditas, vel claudicatio ex vitiosa conformatione pedum solo verbo expelluntur, præsertim si is qui ejusmodi mira patrat, sanctitate polleat, hujusmodi operam ut vera miracula ex Dei virtute prædicet, atque in confirmationem cælestis doctrinæ efficiat. Quibus prælibatis, ad objectionem,

Resp. 1.º argumentum hocce propositam a nobis thesiam nec vel minimum infirmare; quia etiam data tota objectionem, ex illa tantum consequeretur, hominem non posse per certitudinem discernere ac dijudicare vera miracula, ast minime idcirco evertitur possibilitas miraculi, ut constat ex probationibus et prænotaminibus thesis. Objectio ergo, quam impii quidam nimis extollunt, criterium miraculi ex parte hominis attingit, non vero ipsam possibilitatem miraculi, de qua hic solum est sermo. Nihilominus,

Resp. 2.º Neg. min. Falsum namque prorsus est, nos nunquam per certitudinem scire posse, opus aliquod superare vires totius naturæ, ut patet ex exemplis supra adductis, et aliis, quæ aperte virtutem divinam exigunt, ut prædictio futurorum quæ ex libera hominis determinatione pendent, cognitio internæ cogitationis, existentia corporis ex-

tensi absque occupatione loci, etc. Ex objectionem ergo solum consequitur, nos non semper tuto ac facile miraculi existentiam et discrimen ab opere agentis spiritualis dijudicare posse, præsertim in his quæ miracula dicuntur solum vel ex parte subjecti, vel ex parte modi.

Objic. 2.º cum Rousseau. Cum per miraculum derogentur, vel suspendantur naturæ leges, ipsius existentia certo nobis constare nequit, nisi cognoscamus cunctas naturæ leges; atqui homo cunctas naturæ leges minime cognoscit: ergo nec naturam et existentiam miraculi.

Resp. Neg. maj. Etenim, consecutio illa in majori posita, omnino gratis affertur; imo etiam, recte rationi ac communi hominum sensui repugnat. Quis namque serio dicat opus esse universas naturæ leges noscere, ad hoc ut certo atque tuto agnoscamus, hominis cadaver quadriduanum et jam foetens, ad vitam revocari non posse solo verbo, juxta naturæ leges, aut quinque millia hominum quinque panibus saturari non posse? Ex objectionem itaque consequitur ad summum, id quod jam superius adnotavi, nempe, maximam adhibendam curam in perpendendis factis mirabilibus, præsertim dum ad ipsorum productionem operationes chemicæ vel agentia naturalia efficacissima adhibentur; sed minime consequitur opus esse universas naturæ leges prænoscere, ut per certitudinem *quandoque* pronunciemus adesse verum miraculum. Prudentia adhibenda, sed scepticismus absolutus fugiendus.

Objic. 3.º cum Spinoza. «Quidquid fit, per voluntatem et æternum decretum fit, hoc est, quidquid fit, id secundum leges et regulas, quæ æternam necessitatem et veritatem involvunt, fit; natura itaque leges, et regulas, quæ æternam necessitatem et veritatem includunt, quamvis omnes nobis notæ non sint, semper tamen observat, adeoque etiam fixum et immutabilem ordinem:» ergo miraculum impossibile est, sicut impossibile est mutari decreta Dei leges naturæ constituentis (1).

(1) Hæc Spinozæ argumentatio, si involueris pantheisticis, ac inutili verbositate spoliatur, revocatur ad objectionem, quam sibi D. Thomas proposuerat, his paucis ac perspicuis verbis: «Causas naturales Deus voluntate sua instituit: ergo contra eas nihil facit nec

Resp. 1.º falsum esse leges naturæ esse Dei decreta, ut Spinoza supponit; nam leges naturæ non sunt ipsa Dei decreta, quæ se tenent ex parte voluntatis divinæ cum qua identificantur, sed potius sunt terminus extrinsecus, ac veluti productum decretorum Dei. Unde in forma posset dici: leges naturæ sunt Dei sive voluntatis divinæ decreta, sumpta *et objective et terminative*, conc. sumpta *subjective*, neg. Aliud namque est actus quo Deus decernit talem legem naturæ creatæ imponere, aliud ipsa lex naturæ indita, sicut aliud est actus quo Deus vult creare Adamum, et aliud Adamus qui terminat hanc volitionem Dei. Sicut ergo ex eo quod Adamus semel creatus per liberum Dei decretum, a Deo postea in nihilum iterum redigeretur, non idcirco mutaretur Dei interna voluntas, ita nec mutatur ex eo quod hic et nunc suspendatur lex determinata naturæ, sive producatur effectus supra illam. Sed tamen,

Resp. 2.º Dist. cons. Impossibile est etc. *si Deus simul, qui non prænosceret ac prædeterminaret futuras derogationes legum naturæ per miracula*, conc. *si prænoscatur et prædeterminet*, neg. Argumentum penitus evanescit si mente recolatur quod Deus eodem actu quo stabiles leges ac determinatum ordinem naturæ indidit, simul prævidit atque determinavit se quandoque operaturum contra hunc ordinem, et supra illas leges: unde cum miraculum edit, id ipsum facit, quod facere ab æterno decreverat, sicque nulla mutatio realis adest ex hoc in divina voluntate. «Deus, inquit D. Thomas, sic rebus certum ordinem indidit, ut tamen sibi reservaret quod ipse aliquando aliter ex causa esset facturus: unde cum præter hunc ordinem agit, non mutatur.» (1) «Nam Deus subdit alibi (2), ab æterno prævidit et voluit facere quod in tempore facit: sic ergo instituit naturæ cursum, ut tamen

facere potest, sicut non potest esse mutabilis.» QQ. Disp. De Pot., q. 6.^a, art. 1.º Quod idem argumentum in Sum. Th., 1.^a P., q. 105, sic breviter proponit: «Ordinem naturæ Deus instituit: si igitur præter ordinem naturæ Deus aliquid faciat, videtur quod ipse sit mutabilis, quod est inconveniens.»

(1) Sum. Theol., loc. cit.

(2) QQ. Disp., loc. cit.

præordinetur in æterna sua voluntate, quod præter cursum istum quandoque facturus erat.»

Objic. 4.º Miraculum, prout a nobis est definitum, repugnat penitus: 1.º quia est violatio legis naturæ, repugnat vero violatio legis ex parte Dei: 2.º quia absurdum est dicere Deum evertere naturam et ordinem universi; ast per miraculum, ex dictis superius, evertit ordinem naturæ et universi:

Resp. breviter ad utrumque:

Ad 1.^{am} Miraculum est quidem derogatio legis *physicæ* naturæ, ast non violatio legis naturæ, idque non solum quatenus nomine *legis naturæ* comprehenditur naturalis, moralis hominis, quam Deus nec violat, nec derogat, sed etiam quoad ipsas leges *physicas* naturæ, sive humanæ, sive alterius. Siquidem, violatio est transgressio legis ab eo qui lege obstringitur; unde si quis non servet legem, cui non subjicitur, non dicitur legem *violare*, sed tantum legem non servare, seu potius præter aut extra illam legem operari. Sicut ergo infidelis non jejunans in quadragesima, non vere violat legem jejunii, cui non subjicitur, sed tantum agit extra et præter hanc legem, ita etiam in miraculis Deus operatur quidem extra vel supra legem naturæ, sed non *violat* legem naturæ, cum Deus non subjiciatur legibus *physicis* naturæ.

Ad 2.^{am} Miraculum evertit quidem ordinem *particularem* unius naturæ vel rei ad aliam, sed non evertit nec ordinem *universalem* naturæ, nec finem generalem mundi. Nam, ut scite habet D. Thomas, (1) «quando Deus agit contra cursum naturæ, non tollitur totus ordo universi, sed cursus; qui est ex ordine unius particularis rei ad aliam: unde non est inconveniens, si aliquando contra cursum naturæ aliquid fiat ad salutem hominis, quæ consistit in ordinatione ipsius ad ultimum finem Universi.»

(1) QQ. Disp. De Pot. art. 1.º ad 24.